

L'alfàbia

(ALDC, II, 351. L'alfàbia)

(Pel que fa al referent, ens remetem a les il·lustracions corresponents al mapa 351 del vol. II de l'ALDC.)

El tipus *gerra* predomina en tot el territori peninsular; prové de l'ár. ĠARRA, que va donar *jarra* en cat. medieval, encara amb supervivents actuals (7, 13, 158-162; *jarrot* 168, 179, *jarreta* 135), amb les var. *angerra* (< *algera*) i *gèrria* (pron. *gerri*), aquesta amb un segment final per homonimització amb *alfàbia*; *gerro* 58 és una masculinització de *gerra*, i *gerró*, un augmentatiu que és un calc del cast. (a diferència de *gerró* de les loc. 83, 84 del mapa 215, que n'és el dim.). *Alfàbia*, de l'ár. HABIYA (STEIGER, 1932), com l'oc. *fabi*, era un mot pancatalà a l'edat mitjana (es deia en bal., val., cat. central i ross.; veg. COLÓN, 1976, pàg. 159), però avui ha estat drenat a les Balears, especialment amb les var. *aufàbia*, *aufabió*, *aufabi*, *ufàbia*, *ufabi*. *Tenalla* (congènere del cast. *tinaja* i del port. *talha*; der. dim. *tenalleta* 113) ocupa bona part del nord-occidental; procedeix de *TĪNALIA, col·lectiu de TĪNALE, der. de TĪNA 'espècie d'ampolla per a vi, de coll llarg i amb tapa' (*tina* 21, 89, *tineta* 168), amb canvi semàntic de capacitat i de TĪ- > *te-* per atracció de *tenir* o de *tenalles*

(*estenalles* < llat. TENACULAS) (DECat). *Dorca* 10 (*dorc* 12, 15) és un der. de *orca* 'recipient ventrut, bóta' encrueat amb *doll* < llat. DOLIUM 'alfàbia' (veg. oc. *dorga*). El val. *orsa* 185, 190 "amb quatre anses" i el seu dim. *orseta* 168, que s'haurien d'ortografiar *orça*, *orceta*, com fa el DECat, deriva del llat. URCEUS 'gerra, olla' en femení; el nord-occ. *cantré* 93 (amb les var. *cànter* 166, *ancantre* 101, 104, *cantra* 95, *alcantra* 98, 168) és resultat de la semblança amb la *gerra* (veg. mapa 215). L'alg. *bunya* 85 deu ser un descendent del cat. ant. *búrnia* (var. *albúrnia* < ár.), a través de **bulnya*. Estan relacionats amb el contingut *salseira* 80, var. de *solsera*, der. de *sols* 'condiment' (< llat. *SOLSUM 'dissolt') (DCVB), així com *salador* 177 (> *saló* 168). *Maial* 22 deu procedir del llat. MODIALE com a unitat de mesura. Altres mots constitueixen un canvi de referent respecte del mot originari o són respostes inadequades per part de l'informador: *tupina* 7, 11, 86, 90, 91, 96; *tupi* 123; *tonell* 45; *sitra* 40, 41, 49, 61 (< ár. SATL); *olla* 87; *atuell* 31; *pila* 16; *pica* 31; *cisterna* 92; *canterilla* 153 i *cassola* 125 (*cassuela* 87, del cast.).

Són mots normatius *alfàbia*, *gerra*, *tenalla* i, amb matisos semàntics, *albúrnia* i *dorca*.

